

Remiss av promemorian ny förordning om invasiva främmande arter

Er beteckning: KN2025/01024

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Örebro län ser positivt på förslaget att tydliggöra lagstiftning för invasiva främmande arter samt att komplettera den nationella förteckningen över invasiva främmande arter.

Länsstyrelsen vill däremot lyfta ett antal synpunkter främst gällande undantaget från förbudet 3 kap. 1 § 8 för privata markägare och företag. Länsstyrelsen anser att privata fastighetsägare och företag ska omfattas av förbudet, motivering finns under 3.2 *Enskildes ansvar för att bekämpa invasiva främmande arter.*

Länsstyrelsen ser gärna att det tas fram en miljö- och ekonomisk konsekvensutredning gällande undantaget för privata fastighetsägare och företag. Detta för att bättre kunna visa på för- och nackdelar sett från både kort och lång tidshorisont. Det som anges som skäl i remissen för de föreslagna förändringarna är att bland annat minska arbetsbörda inom tillsynen för länsstyrelserna. Det uppskattas att länsstyrelsernas arbetsbelastning tas i beaktande men vår bedömning är att denna lättnad i förordningen inte kommer att leda till någon minskad arbetsbörda utan snarare till motsatsen. Om de föreslagna invasiva främmande arterna fortsatt tillåts spridas fritt från företag och privata markägares fastigheter innebär det en fortsatt arbetsbelastning för länsstyrelser och kommuner, likväl som negativa ekologiska och ekonomiska konsekvenser i landskapet. Till detta tillkommer en otydlighet gällande bedömningar och agerande inom tillsynen vilket riskerar att leda till merarbete för länens handläggare.

Länsstyrelsen delar inte remissens bedömning att myndigheternas arbete inom bekämpning och tillsyn av invasiva främmande arter förväntas rymmas inom befintlig budget. Särskilt inte om privata

fastighetsägare och företag undantas från förbudet kap. 3 1 § 8. För att bromsa farten på det växande problemet som invasiva främmande arter innebär behöver länen förstärkning inom personal och finansiering.

Länsstyrelsen i Örebro ser att ändringarna från ska till får i kap. 4 2 § är problematisk för ett långsiktigt och ekonomiskt hållbart arbete med att utrota och minska spridningen av invasiva främmande arter.

Avsnitt 1 Författningsförslag

1.1 Förslag till förordning om invasiva främmande arter

3 kap. Förbud, undantag och tillstånd

Förbud för arterna på den nationella förteckningen

1 § 5. *Tillhandahållas på marknaden, förmedlas eller på annat sätt överlåtas. Detta bör förtydligas, då det kan tolkas som att en fastighet med de förslagna arterna inte får överlåtas vid en försäljning.*

Generella undantag för arter på den nationella förteckningen

- 4 §: *Att kommersiella lager under en period av ett år från att arten togs upp på den nationella förteckningen får tillhandahållas på marknaden, transporteras och användas. Länsstyrelsen ser risker för en ökad spridning vilket i sin tur resulterar i behov av ökade framtida bekämpningsåtgärder med tillkommande kostnader.*
- 5 §: *Befintliga bestånd och förekomster av arter gäller förbudet i 1 § 8 endast för en statlig myndighet, kommun eller region som äger eller innehar särskild rätt till en fastighet. Länsstyrelsen avstryker detta förslag. Motiveringen finns under 3.2 - Enskildas ansvar för att bekämpa invasiva främmande arter.*

Artspecifika undantag för arter på den nationella förteckningen

- 8 § 2: *Länsstyrelsen i Örebro län avstryker förslaget att kaukasiskt fetblad och sibiriskt fetblad får användas eller ska*

användas på sedum- eller vegetationstak, om taken är uppförts innan eller högst tre år efter att arten tagits upp på den nationella förteckningen. Det är av stor vikt att spridningen till närliggande marker förhindras för att minimera behov av framtida bekämpningsåtgärder med tillkommande kostnader.

- 9 §: Länsstyrelsen i Örebro län ser en problematik i hantering av tillsynsfrågan samt åtgärdsdelen. Det finns en utmaning i hur definition och övervakning av ett bestånd av en invasiv främmande art bäst ska utföras för att minska spridningsrisken. Bestånd av invasiva arter som växer längst vägar eller intill vattendrag riskerar att spridas över stora sträckor om inte åtgärder sätts in. I Örebro län innefattar detta en stor majoritet av bestånden. Ett förtydligande av definitionen behövs.

Avsnitt 3 En ny förordning om invasiva främmande arter

3.1 Den nya förordningens struktur

Länsstyrelsen i Örebro har ingen synpunkt på strukturen av den nya förordningen.

3.2 Enskildas ansvar för att bekämpa invasiva främmande arter

Länsstyrelsen i Örebro län anser att privata fastighetsägare och företag ska omfattas av förbudet 3 kap. 1 § 8. Invasiva främmande arter utgör ett av de största hoten mot den biologiska mångfalden. Syftet med en nationell förteckningen är att begränsa spridningen och utrota invasiva arter, för att skydda och bevara värdefull natur och hotade arter, samt främja den biologiska mångfalden. Om privatpersoner och företag undantas från förbudet 3 kap. 1 § 8 blir det en konstant spridning till angränsade områden, som exempelvis kan ägas av statlig myndighet, kommun eller region, och leda till större framtida kostnader för samhället i stort. Invasiva främmande arter riskerar även att spridas till skyddade områden eller annan värdefull natur om privata fastighetsägare eller företag som finns i angränsning till dessa marker och undantas från bestämmelser om bekämpning. Länsstyrelsen har förståelse för förslaget att underlätta för privata markägare och företag men tror inte att denna lättnad i lagstiftning

är rätt väg att gå. Som alternativ föreslås i stället en ökad möjlighet för länsstyrelserna att på marker med privata markägare eller företag, i större utsträckning än idag, kunna nyttja de sakanslag som tilldelas för bekämpning av invasiva arter. Att det öppnas upp för en större flexibilitet för länsstyrelserna att kunna sätta in resurser, oavsett ägare av marken och därmed bättre kunna stötta privata markägare och företag med att gemensamt arbeta för att bekämpa, uppmärksamma och minimera spridning av invasiva främmande arter.

3 kap. 5 § I frågan om befintliga bestånd och förekomster av arter gäller förbudet i 1 § 8 för en statlig myndighet, kommun eller region som äger eller innehar särskild rätt till en fastighet. Länsstyrelsen ser att de förslag som remissen tar upp kommer bli problematisk att hantera vid tillsyn. Detta då det saknas definition om vad som anses vara ett "befintligt bestånd" samt att det i praktiken kommer bli svårt att avgöra om en förekomst av en invasiv art är nyetablerad eller funnits på plats tidigare. Särskilt situationer där arter sprider sig mellan angränsade fastigheter riskerar att vara svårbedömda. Risken är att detta kommer leda till en otydlig och orättvis tillsyn där två markägare med identiska artförekomster behandlas olika beroende på bedömningen när beståndet uppkom. Konsekvenserna kan bli att en markägare får ett föreläggande om bekämpning medan grannen med samma art undantas ansvaret. Detta trots att båda bestånden bidrar till fortsatt spridning i landskapet.

Länsstyrelsen ser positivt på att kunna gå in och ta ansvaret för bekämpningar på privata fastigheter i specifika fall, men detta kommer baserat på budget och prioriteringar. För att underlätta hanteringen bör Länsstyrelsen i dessa fall undantas från statsstödsreglerna och, efter kommunikering med berörd markägare, kunna genomföra åtgärder även mot markägarens vilja om det bedöms som nödvändigt för att möjliggöra en effektiv bekämpning av en utpekad invasiv främmande art. Detta bör framgå i regleringen.

Att ha två olika lagstiftningar beroende på om arten är upptagen på nationell förteckning eller EU-förteckning över invasiva främmande arter kan skapa svårigheter i kommunikationen till allmänheten. Arterna som förslås till den nationella förteckningen kan i framtiden hamna på EU-förteckningen, något som då innebär att arten får en ändrad lagstiftning och andra krav ställs på privata fastighetsägare

och företag. Kommunikativt vore det tydligare och en fördel om alla arter omfattas av samma regelverk.

Länsstyrelsen önskar en miljö- och ekonomisk konsekvensutredning gällande undantaget för privata fastighetsägare och företag. Det som angivs som skäl är en minskad arbetsbörda inom tillsynen för länsstyrelserna. Länsstyrelser ser emellertid att det finns risk att detta kommer leda till ekologiska konsekvenser och stora framtida kostnader om de förslagna arterna fortsatt får spridas från företag och privata markägares fastigheter. Något som i sin tur riskerar att skapa än större arbetsbörda för länen och göra att tidigare bekämpningsåtgärder blir ogjort arbete.

3.3 och 3.4 Länsstyrelsens ansvar för utrotningsåtgärder och hanteringsåtgärder.

Länsstyrelsen anser att ändringen från *ska* till *får* är att sänka ambitionsnivån. Risken är att prioriteringar och åtgärder varierar mellan länen. Länsstyrelsen går då från skyldighet till möjlighet, vilket innebär att om ett län väljer att aktivt bekämpar en art medan ett annat län inte lägger resurser på det kan konsekvensen bli att det blir ogjort arbete för länet som gjort bekämpningsåtgärder eftersom arten riskerar att återintroduceras eller fortsätter att sprida sig över länsgränsen. Något som inte kan ses som effekt- eller kostnadseffektivt sätt ur ett långsiktigt perspektiv. Det är av stor vikt att landets län jobbar mot samma mål. Särskilt inom spridningsvägar så som vattendrag och vägnät som går mellan länsgränserna. För arter som omfattas av utrotningsåtgärder bör målet vara att utrota bestånden i samtliga län.

Avsnitt 4 Följdändringar i avfallsförordningen

Länsstyrelsen har inga synpunkter gällande avfallsförordningen.

Avsnitt 5 Konsekvenser

Länsstyrelsen ser att förslaget till den nya förordningen har en lägre ambitionsnivå än föregående förslag, baserad utifrån gällande budget och prioriteringar snarare än effektmål. Länsstyrelsen anser att en ny förordning ska vara baserad utifrån de mål och förändringar man vill uppnå och inte efter hur budgetläget ser ut. För att komma till rätta med det växande problemet med etablering och spridning av invasiva främmande arter behöver det satsas

resurser och skapas samarbete mellan olika aktörer i samhället. Om målet med en ny förordning är att hålla nere de totala samhällskostnaderna får inte lagstiftningen innebära att mer kostnader och ansvar än nödvändigt skjuts upp på framtida konsumenter, fastighetsägare och företag. Lagstiftningen behöver bli åtgärdsanpassad och kostnadseffektiv med kraftfulla åtgärder i ett så tidigt skede som möjligt.

Det anges i remissen att länsstyrelsens arbetsuppgifter blir mindre omfattande genom att tillsyn inte kommer behöva göras i samma utsträckning som i det tidigare förslaget. Länsstyrelsen anser inte att det är rimligt att anta att arbetsuppgifterna kommer bli mindre omfattande. Förslaget att privata markägare och företag ska ha mindre ansvar kommer snarare leda till ett större behov av arbetsinsatser, kommunikering och bekämpning för statliga myndigheter, kommuner och regioner. Kostnaden kommer bli högre i längden om invasiva arter får fortsätta att sprida sig fritt från företag och privata markägares fastigheter. Även tillsynsfrågan kommer försvåras genom svårigheterna att tolka och identifiera "befintliga bestånd". Konsekvensen blir en ökad otydlighet och risken för ojämlig hantering och tillsynsbedömningar inte bara mellan län utan även för markägare inom samma län.

Möjligheten att begränsa framtida kostnader kommer vara helt avhängigt förutsättningarna att minimera eller eliminera invasiva främmande arter i ett tidigt skede. Ansvar för att agera gentemot invasiva främmande arter i ett tidigt skede behöver därför prioriteras brett, inte minst med tanke på de förändringar som sker i landskap och ekosystem kopplat till pågående klimatförändringar. Ansvar behöver tilldelas både enskilda och offentliga fastighetsägare. Bekämpning och hantering av invasiva främmande arter behöver regleras så att olika aktörer i samhället tillsammans kan bygga upp långsiktig planering och åtgärder för att hindra och minska spridning av invasiva främmande arter.

Allmänna synpunkter

En central spridningsväg för invasiva främmande arter sker genom passiv oavsiktlig spridning genom hantering av massor vid exempelvis väg- och husbyggen. Det är inte ovanligt att massor av jord och grus innehåller växtdelar, frön och ägg av invasiva främmande arter som riskerar att etablera sig och sprida sig längs med vägkanter och upplagringsplatser och sedan vidare ut i

omgivande landskap. Länsstyrelsen önskar ett nationellt agerande för att minska dessa passiva spridningsvägar genom att kräva av skogsbolag, byggföretag, vägsamfällighetsföreningar och kommuner och att ha mer kontroll på att de massor som används vid exploatering är så rena från invasiva främmande arter som möjligt. I de fall som invasiva främmande arter trots en ansvarsfull hantering av massor ändå dyker upp i samband med en exploatering känns det rimligt att ansvarig exploatör ansvarar för att bekämpa och följa upp beståndet med invasiva främmande arter för att minska risken att arterna etablerar sig och börjar sprida sig i området.

Länsstyrelsen håller inte med bedömningen att myndigheternas arbete förväntas kunna rymma inom befintlig budget. Etablering och spridning av invasiva främmande arter är ett ökande samhällsproblem där passiv spridning via exempelvis jord- och grusmassor är en av de vanligaste spridningsvägarna. För att komma till rätta med problemet behöver länsstyrelserna ges möjlighet till en långsiktig kontinuerlig budget att planera långsiktiga åtgärder för. Länsstyrelsen har vid årligt återkommande återrapporteringar, årsredovisningar och äskande av medel lyft upp behovet av ökade resurser för att mäta med det tryck som sker inom invasiva främmande växter.

Straffbestämmelserna i 29 kap 2§§ i miljöbalken skulle behövas utvidgas till att även omfatta oaktsamhetsbrott av normalgraden.

Lagförslaget kan behöva ett tydligare rangordnat ansvar bland de olika myndigheter som frågan angår. Detta för att tydliggöra praktiska verksamheters särskilda betydelse och ansvar. När det gäller omfattande passiv spridning av främmande kärlväxter (alla ännu inte betecknade som invasiva) i landskapet finns en tydlig koppling till både infrastrukturprojekt och underhållsarbete som Trafikverket är beställare av eller bidragsgivare till. Areal- och fördelningsmässigt över landet intar Trafikverkets verksamhet därför en tydlig särställning. Utifrån den kvantitativa betydelsen behöver Trafikverkets ansvar och möjlighet därför betonas ytterligare, och förslagsvis kopplas ansvarsmässigt närmare Naturvårdsverket som huvudmyndigheten för terrestra frågor. Länsstyrelsen ser gärna att Trafikverket som ansvarig väg- och järnvägsmyndighet skulle ges större ansvar och möjlighet att påverka för en minskad risk av etablering och spridning av invasiva främmande arter i landskapet.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor på telefon eller via e-post. Ange ärendets diarienummer 101-7794-2025 i ämnesraden för e-post.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Landshövding Lena Rådström Baastad med naturvårdshandläggare Sara Martinez Gunnarsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Liv Hellquist medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.